

**Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje**

*Charles University, Faculty of Science
Department of Social Geography and Regional Development*

Doktorský studijní program: Regionální a politická geografie
Ph.D. study program: Regional and Political Geography

Autoreferát disertační práce
Summary of the Ph.D. Thesis

Geografické aspekty volného času: význam volného času pro formování sociálního kapitálu a lokálních identit
Geographical Aspects of Leisure: The Importance of Leisure for Shaping of Social Capital and Local Identities

RNDr. Tereza Kůsová

Školitelka/Supervisor: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Praha 2017

Abstrakt

Disertační práce diskutuje význam volného času jako součásti každodenního života jednotlivce pro formování vztahů a vazeb ovlivňujících společnost jako celek. Volný čas je přitom pojímán jako soubor praktik a činností, které jsou socio-kulturně podmíněné. Tyto praktiky jsou jednak prostorově a časově alokovány a jednak se v prostoru projevují. Práce se věnuje využití volného času, jeho pozici a významu v celkovém časovém snímku dne, diskutovány jsou trendy a posuny ve společnosti související se širšími kulturními a institucionálními procesy (proměna trhu práce, globalizace, individualizace, diferenciacie, postsocialistická transformace, genderová otázka). Dále je v práci empiricky zkoumán význam a potenciál volného času a aktivit v rámci něj vykonávaných pro formování vazby k místu a s tím souvisejícími procesy vzniku sociálního kapitálu, sítí kontaktů a šíření znalostí. Skrze tyto efekty tak volný čas může přispívat k endogennímu rozvoji různých typů území. Pozornost je přitom zaměřena na dva způsoby trávení volného času se značnou lokální vazbou a potenciálem pro tvorbu sociálního kapitálu. Jedná se o druhé bydlení a spolkovou činnost. V případě druhého bydlení již provedené výzkumy rozšiřuje o dopady daného způsobu trávení volného času v konkrétních územích. Část disertace věnovaná spolkové činnosti navazuje na výzkumy sociálního kapitálu jako endogenního rozvojového zdroje.

Disertační práce je tvořena dvěma částmi. První část nejprve představuje obecná východiska práce, seznamuje s různými definicemi a pojetími volného času a shrnuje vývoj a základní přístupy k výzkumu volného času v geografii. Pozornost je věnována také vztahu člověka a prostoru, který poskytuje rámec pro výzkum dopadů a podmínek trávení volného času. Následuje kapitola, která diskutuje příčiny a důsledky kvantitativních a kvalitativních změn trávení volného času v moderní a pozdně moderní společnosti a jejich dopady na každodenní život obyvatel. Poslední kapitola první části práce je věnována problematice významu volného času v procesu formování a reprodukce sociálního kapitálu a územních identit, kterou zasazuje do širšího kulturně-společenského kontextu. Druhou část práce tvoří soubor pěti publikací. První článek je věnován využití času jako celku a společně s článkem srovnávajícím trendy v trávení volného času v Česku a Německu poskytuje základní vstup do problematiky. Zbýlé tři články jsou empirickými studii zaměřenými na problematiku významu volného času v procesu formování a reprodukce sociálního kapitálu a územních identit.

Klíčová slova: geografie volného času, sociální kapitál, lokální identita, spolkové aktivity, druhé bydlení, Česko

Úvod

Volný čas a s ním spojený průmysl se v průběhu 20. století staly jedněmi z nejdynamičtější rostoucích ekonomických odvětví (Crouch 2000, Roberts 2006, Colomb, Novy 2016). Kvantitativní nárůst volného času vedl v 60. letech sociální vědce k předpokladu neomezeného růstu volného času vedoucímu až k tzv. „společnosti volného času“ (Kaplan 1960, Dumazedier 1962, Miller a Robinson 1963, Gabor 1964, Lee 1964, Roberts 1970, Sessoms 1972, Neulinger 1974). Ačkoli se tato vize doposud nenaplnila a trend nárůstu množství volného času se v rozvinutých zemích zpomalil, význam volného času, jak z hlediska ekonomického (měřeno růstem spotřeby/výdajů na něj), tak z hlediska důležitosti, kterou mu přisuzují jednotlivci, je neoddiskutovatelný. Na první pohled by se mohlo zdát, že se jedná z hlediska sociální vědy o nepodstatnou kategorii, o jakési opozitum k pro společnost mnohem zásadnější práci. Hlubší vhled do problematiky ale ukazuje, že volný čas je oblastí, která velmi dobře vypovídá o charakteru společnosti. Spíše než opozitum k práci, je dnešní volný čas formou sociálního a kulturního života, určitým ukazatelem životního stylu nebo dokonce zrcadlem společnosti.

Jedinec žijící v pozdně moderní společnosti¹ je každodenně postaven před dilema, jakým způsobem utvářet svůj vlastní životní styl, formovat svoji vlastní identitu (Giddens 1991) a volný čas je sférou, kterou velká část populace považuje za tu, kdy se může relativně svobodně projevit (Neulinger 1974, Parker 1976, Ibrahim 1991, Best 2010). Naše volba je ale vždy do větší či menší míry sociálně konstruovaná skrze sociální a ekonomické podmínky a především v kontextu komerčně formované nabídky průmyslu volného času, můžeme volný čas považovat spíše za jakousi iluzi svobody (Rojek 2010, Carr 2017). Volný čas je tak velmi často komodifikovanou či prefabrikovanou konzumní rekreací (Carr 2017). Může se ale jednat i o sféru, kdy se jedinec vyhne komerční standardní nabídce a prožívá svůj volný čas autenticky a přináší tak užitek sobě i společnosti jako celku (Stebbins 2007, Blackshaw 2010, Rojek 2010).

¹ Za pozdně moderní společnost je v této práci v souladu s Giddensem (1991) považováno poslední období modernity. Modernitu Giddens charakterizuje jako přechod od tradiční k moderní společnosti spojenou s reorganizací časoprostorových vztahů, vznikem abstraktních systémů a rostoucího mírou reflexivity, jež mají značné sociální dopady. Období pozdní moderny Giddens spojuje především s ještě výraznější reflexivitou spojenou s růstem skepticismu k vědě, technice, práci, rodině i abstraktním systémům jako celek. Reflexivita také souvisí s uvědomováním si rizik (viz také riziková společnost Ulricha Becka 2004) a projevuje se i v rámci sebeidentifikace (sebereflexe), kdy vlastní já je takové, jaké jej uděláme.

Za posledních několik desítek let se v souvislosti s modernizací značně změnily časoprostorové vztahy (Harvey 1996, Giddens 2003), jejichž dopady na životní styl, resp. trávení volného času, jsou často rozporuplné. Dříve relativně izolované lokality, jsou propojenější, a i lidské aktivity můžeme větší měrou popsat pomocí procesů cirkulace v rámci dne, roku i životního cyklu. Částečně mizí skrze procesy standardizace a unifikace rozdíly mezi jednotlivými stále propojenějšími místy, čímž je narušováno tradiční sepětí s místem a jeho lokální komunitou s jasnými rituály a posloupnostmi (Wellman 1979, 1996, Musil 2002). Některé poznatky ale ukazují, že tento proces může do určité míry vést k opětovnému hledání autenticity, úsilí o návrat k tradičním hodnotám a ke snaze najít vazbu ke konkrétnímu místu i komunitě (Harvey 2012), což se často děje právě skrze volnočasové aktivity.

Na výše naznačené modernizační procesy vedoucí k transformaci geografické organizace společnosti navazuje diskuze o významu a povaze sociálních vazeb ve společnosti a jejich vztahu k prostoru. Výzkumy věnované socioekonomické vyspělosti regionů a územnímu rozvoji jsou tak stále častěji doplňovány poznatky o formálních i neformálních sociálních kontaktech, formování postojů/stereotypů a jejich reprodukce v čase, kvalitě sdílených norem a hodnot, důvěře ve společnost, percepci regionu jeho obyvateli, formování regionálních identit a socializaci regionálních a lokálních komunit (Chromý, Skála 2010). Takto orientovaný výzkum vychází z předpokladu, že právě kvalita sociálního prostředí je významným faktorem ovlivňujícím nejen kvalitu života v lokalitách, ale i endogenní rozvojový potenciál regionálních či lokálních komunit (Hampl 2003, Onyx, Leonard 2010, Chromý, Skála 2010). Nedílnou součástí každého sociálního prostředí i komunity jsou kontakty, které vznikají v rámci trávení volného času, který je pro socialitu a sociální identifikaci jedinců velmi významnou sférou (Hemingway 1999, 2006, Putnam 2000, Blackshaw, Long 2005, Ingen, Eijck 2009, Kúsová 2013).

Představení cílů a struktury práce

V obecné rovině je cílem předkládané práce diskutovat význam volného času jako součásti každodenního života jednotlivce pro formování vztahů a vazeb ovlivňujících společnost jako celek. Volný čas je přitom pojímán nejen jako daná, statická jednotka (ačkoli ani tomuto pojetí není možné se vyhnout především ve výzkumu time-use), ale jako soubor praktik a činností, které jsou socio-kulturně podmíněné. Tyto praktiky jsou jednak prostorově, ale i časově, alokovány, a jednak se v prostoru projevují. Předkládanou práci je třeba vnímat v širším kontextu dlouhodobého výzkumu pracoviště zaměřeného na problematiku formování

územních identit a sociálního kapitálu. Dále práce navazuje na výzkum problematiky druhého bydlení jako specifické formy trávení volného času.

Práce je zaměřena na následující výzkumná témata, která se prolínají jednotlivými kapitolami práce i předkládanými články.

1. Český geografický výzkum se tradičně věnuje dopadům volnočasových aktivit v prostoru. Pozornost je věnována především cestovnímu ruchu, za jehož součást můžeme považovat i druhé bydlení, jež bylo doposud zkoumáno především v kontextu výzkumu vývoje sídelního systému. Předkládaná studie svou orientací na společenské dopady druhého bydlení v podobě formování sociálního kapitálu a územních identit navazuje na provedené výzkumy. Problematiku navíc v rámci teoretické diskuze propojuje se širšími sociokulturními souvislostmi, resp. modernizačními procesy. Jedním z cílů práce je obohatit stávající geografický výzkum o teoretické koncepty z různých oborů, které jsou relevantní pro geografické studium volného času, přičemž větší pozornost je věnována teoreticko-metodologickým přístupům relevantním pro období tzv. kulturního obratu a změně předmětové orientace geografie ve smyslu problémové orientace.
2. Volný čas je významnou složkou lidského života a ve vyspělých společnostech stále přibývají možnosti, jak jej využít. Často je považován za hlavní ukazatel životního stylu jednotlivců. Zároveň jsou množství i způsob trávení volného času ovlivňovány řadou demografických i socioekonomických ukazatelů. Dalším cílem je tedy diskuze problematiky využití volného času, jeho pozice a význam v celkovém časovém snímku dne. Zkoumány jsou trendy a posuny ve společnosti související se širšími kulturními a institucionálními procesy (proměna trhu práce, globalizace, individualizace, diferenciací, postsocialistická transformace). Důraz je kladen také na významné diferenciatní faktory, jako je pohlaví a fáze životního cyklu.
3. V souvislosti s odklonem od tradiční společnosti a rostoucí modernizací spojenou s otevřenějšími možnostmi, je pro člověka stále důležitější otázka hledání sebe sama, své vlastní identity. Volný čas představuje sféru, ve které můžeme na rozdíl od práce relativně svobodněji vyjádřit své osobní preference. Součástí procesu sebeidentifikace je i vztah k místu, který se s měnícími se možnostmi komunikace v současnosti dynamicky mění. Třetí cíl práce propojuje problematiku volného času a místa, když je zaměřen na význam a potenciál volného času a aktivit v rámci něj vykonávaných pro

formování vazby k místu a s tím souvisejícími procesy vzniku sociálního kapitálu, sítí kontaktů a šíření znalostí. Skrze tyto efekty tak volný čas může přispívat k endogennímu rozvoji různých typů území. Pozornost je přitom zaměřena na dva způsoby trávení volného času se značnou lokální vazbou a potenciálem pro tvorbu sociálního kapitálu. Jedná se o druhé bydlení a spolkovou činnost. V případě druhého bydlení již provedené výzkumy rozšiřuje o dopady daného způsobu trávení volného času v konkrétních územích. Část disertace věnovaná spolkové činnosti navazuje na výzkumy sociálního kapitálu jako endogenního rozvojového zdroje.

Práce se skládá ze dvou částí. První část zasazuje výzkum volného času do širšího kontextu. Nejprve je pozornost věnována vymezení samotného pojmu volný čas, následuje diskuze vývoje teoreticko-metodologických přístupů geografického výzkumu volného času. Další kapitola je věnována významu volného času pro současnou společnost jak z kvantitativního pohledu, tedy z hlediska množství volného času, tak z pohledu kvalitativního, kdy je vysvětlen význam volného času pro tvorbu vlastního životního stylu a sebeidentifikaci. Následující kapitola zasazuje problematiku volného času do prostorového kontextu, když jsou rozebrány jeho prostorové projevy v podobě dopadů volnočasových aktivit na formování lokální identity a sociálního kapitálu. Tato problematika je na závěr kapitoly diskutována v širším kontextu společenských změn v pozdně moderní společnosti. Druhá část disertační práce je pak složena z pěti publikací, které autorka disertace napsala sama nebo v týmu.

Metodika a výsledky formou představení článků

Metodologický přístup disertační práce vychází z přesvědčení, že ideálním způsobem výzkumu je kombinace kvantitativních (analýza dat o trávení času, hot-spot analýza spolkové aktivity, data o druhém bydlení, analýza sítí kontaktů) a kvalitativních metod (polostrukurované rozhovory). Pozornost je tak věnována jak extenzivním/kvantitativním charakteristikám trávení volného času a regionální diferenciaci vybraných forem jeho trávení, tak kvalitativnímu/intenzivnímu studiu jeho projevů ve vybraných lokalitách. V teoretické rovině práce usiluje o propojení problematiky trávení volného času s konceptualizacemi, které se snaží vysvětlit současnou sociální realitu – především koncept rizikové a reflexivní společnosti (Giddens 2003, Beck 2004). Dále práce navazuje na problematiku modernizace spojenou s posuny směrem k postmaterialismu (Inglehart 1997) a diskutuje teorii společnosti volného času (Dumazedier 1962, Neulinger 1974) a z ní vycházející koncepty (Schulze 1992, Stebbins 2007, Ravencroft, Gilchrist 2009). Empirické práce vycházejí z konceptů sociálního

kapitálu a lokálních identit (např. Putnam 2000, Paasi 1986), které navazují na teoretické diskuze o (re)produkci prostoru a konceptu místa (Tuan 1977, Lefebvre 1991, Crouch 2001). Výstup věnovaný trávení času jako celku vychází z feministické perspektivy sociální konstrukce genderových vztahů v soukromém a veřejném prostoru a jejich dopadů na každodenní život žen a mužů. Teoretická východiska jsou zpracována do vstupního textu disertační práce i do příložených publikací.

Jádro práce je tvořeno pěti publikačními výstupy. Dva články jsou věnovány diskuzi základních charakteristik a trendů v trávení volného času v Česku. První z nich poskytuje výchozí informace o časovém snímku dne a rozdělení volnočasových aktivit. Trávení času je v článku zkoumáno v kontextu postsocialismu a s ohledem na genderovou otázku. Druhý článek na základě empirických dat diskutuje vybrané koncepty popisující dnešní společnost jako společnost orientovanou právě na zážitky získávané v rámci volného času. Další tři výstupy jsou empirickými studii zaměřenými na problematiku formování sociálního kapitálu a lokálních identit v kontextu trávení volného času. První článek je věnován problematice spolkových aktivit, další dvě publikace diskutují dopady druhého bydlení jako specifické formy trávení volného času.

Trávení času v Česku v kontextu postsocialismu

Článek *Time use, Gender and the Life Course: The Evidence from Post-socialist Czechia* se věnuje širšímu zarámování v disertaci zkoumané problematiky, jelikož je věnován trávení času (time-use) jako celku. Na příkladu Česka jsou diskutována specifika post-socialistického historického a institucionálního kontextu, jež ovlivňují alokaci celkového času mezi placenou a neplacenou práci, volný čas a další aktivity. Na téma je přitom nahlíženo z genderové perspektivy, z pohledu životního cyklu a diskutovány jsou také často opomíjené prostorové aspekty v podobě času stráveného doma a venku. Teoretická část článku je věnována především problematice nestejně hodnocené placené a neplacené práce a jejich nestejně rozdělení mezi muže a ženy. Toto vede k ekonomické závislosti žen na mužích na jedné straně a ke značnému tlaku na muže jako živitele na straně druhé i k rozdílům v množství volného času. Ty jsou ale zpravidla méně výrazné než rozdíly mezi placenou a neplacenou prací. Nicméně především pracující matky trpí značným nedostatkem volného času i jeho nižší kvalitou vyplývající z jeho fragmentovanosti, což potvrdil i námi provedený empirický výzkum. Ten vychází z analýzy dat z výzkumu, MML – Market & Media & Lifestyle _ TGI z roku 2010 provedenému na vzorku 7500 obyvatel Česka ve věku 12 až 79 let.

Přínos článku ke stanoveným cílům disertace spočívá v diskuzi kvantitativního významu volného času v rámci časového snímku dne a naznačení rozdílů mezi různými skupinami obyvatel. Z výsledků analýzy vyplynulo, že hlavním diferenciačním faktorem trávení času je ekonomická aktivita, která úzce souvisí s životním cyklem, věkem a pohlavím. Článek ukazuje, že velké zapojení žen na trhu práce v Česku spojené s tradičním rozdělením prací v domácnosti vede, i přes zlepšení za posledních 50 let, do určité míry k diskriminaci žen, z hlediska množství volného času. Nastavení systému dlouhé rodičovské dovolené a nedostatečné institucionální péče o malé děti, které jsou do velké míry dědictvím socialismu, navíc výrazně ztěžuje pozici žen na trhu práce. Ve většině životních fází tráví ženy méně času mimo domov, což naznačuje jejich potenciálně menší zapojení do veřejného dění. Výsledky také upozorňují na významnou pasivitu v rámci volného času, kdy sledování televize představuje ve všech fázích životního cyklu nejvýznamnější volnočasovou aktivitu.

POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P., KŮSOVÁ, T. (2017): Time use, Gender and the Life Course: The Evidence from Post-socialist Czechia. (rukopis)

Trendy v trávení volného času

Cílem článku *Changing Uses of Free Time in Czechia And Germany* je diskutovat v kontextu společenského vývoje aktuální trendy v trávení volného času v Česku. Příspěvek teoreticky vychází konceptu společnosti zážitků (Schulze 1992) a dalších návazných teorií (Romeiß – Stracke 2003). Diskutovány jsou také změny související s nárůstem tzv. postmaterialistických hodnot (Inglehart 1997) u některých obyvatel vyspělých zemí. Vzhledem k tomu, že použité teoretické koncepty pocházejí z Německa a jejich autoři je dokládají na německém příkladu, je článek koncipován jako srovnání trendů v trávení volného času v Česku a Německu, jehož cílem je poukázat na unikátnost, resp. podobnost vývoje v obou zemích. Úvodní část článku je věnována teoretickému vstupu, následuje empirická část, která využívá data z průzkumů volného času mezi obyvateli obou zemí a data o spotřebním chování obyvatel.

Z článku vyplynulo, že trendy v trávení volného času i podíl výdajů na volný čas jsou v Německu a Česku velmi podobné a poukazují na posuny směrem k formám zábavy, které přinášejí jednotlivci větší přínos, než jen odpočinek od práce (vzdělání, poznávání, osobní růst apod.). Hlavním přínosem článku je představení a empirické doložení konceptů, které jsou vhodné pro výzkum problematiky volného času. Článek také poskytl vstupní úvahu vedoucí k zaměření dalších částí disertace na nekomerční formy trávení volného času, mezi které se dobrovolnictví konané v rámci občanských sdružení i druhé bydlení řadí.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2011): Changing Uses of Free Time in Czechia and Germany. Acta Universitatis Carolinae – Geographica, 46, č. 2, s. 55–65.

Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku

Článek *Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku* vychází z předpokladu, že ve volném čase vznikají vazby a kontakty utvářející sociální síť, v nichž se během společné aktivity formují normy a hodnoty, jež mohou být přenášeny i do jiných kontextů mimo volný čas. V souladu s pracemi Putnama (1993, 2000) jsou v článku za potenciální generátory sociálního kapitálu považována občanská sdružení. Úvodní část článku je věnována teoretické diskuzi vazby mezi volnočasovými aktivitami a tvorbou sociálního kapitálu. Další kapitola se věnuje historii a současnosti občanských sdružení v českém prostředí. Následuje empirická studie, jejímž cílem je zhodnotit prostorovou distribuci jednotlivých typů sdružení v Česku, přičemž hlavní pozornost je věnována těm volnočasovým.

Využita byla data o počtech registrovaných sdružení v jednotlivých obcích a regionálně tříděná data o počtech členů dobrovolných hasičů. Hodnocena je horizontální a vertikální distribuce občanských sdružení v prostoru a dynamika vzniku nových sdružení v různých typech regionů. Pro hodnocení územního rozložení byla využita lokální „hot spot analýza“, která identifikuje oblasti, ve kterých se koncentrují jednotky s nadprůměrnými a podprůměrnými hodnotami sledovaného ukazatele.

Přínosy článku spočívají z hlediska návaznosti na probíhající výzkum v prohloubení převážně ekonomicky zaměřených výzkumů regionální diferenciacie o společenské aspekty. Za klíčové lze považovat zjištění, že k rozvoji nových spolkových aktivit dochází především v suburbíích a městech, tedy v oblastech, kde nemají tato sdružení tak výraznou tradici a ve větší míře než v perifernějších lokalitách jsou vystavena konkurenci jiných forem zábavy. Naopak stagnace či pokles počtu sdružení i počtu členů klíčových sdružení (dobrovolní hasiči) v některých problémových (severozápadní Čechy, Severní Morava) a periferních lokalitách, kde spolky představují významné aktéry společenského dění, může představovat určitou hrozbu, v aplikační rovině tedy považují za důležité nepodceňovat jejich roli a podporovat různými způsoby jejich fungování. Z pohledu problematiky výzkumu volného času článek opět poukazuje na zájem o nekomerční formy jeho trávení, jež můžeme dát do souvislosti s postmaterialistickými hodnotami a snahou o tzv. smysluplné trávení volného času (Inglehart 1997, Stebbins 2007).

KŮSOVÁ, T. (2013): Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku. Geografie, 118, č. 4, s. 372–391.

Uživatelé druhého bydlení a jejich vazba na lokalitu a lokální obyvatele

Kvalita sociálního prostředí lokalit je významným faktorem ovlivňujícím nejen kvalitu života v lokalitách, ale i endogenní rozvojový potenciál regionálních či lokálních komunit (Hampl 2003, Onyx, Leonard 2010, Chromý, Skála 2010). Kapitola *Second Homes, their Users and Relations to the Rural Space and the Resident Communities in Czechia* vychází primárně z výsledků výzkumu „Význam rekreační funkce sídel a obcí v procesu formování regionální identity a identity regionů v ČR“, jež byly publikovány v článku Fialová, Vágner (2014) a rozšiřuje je v oblasti sociálních vztahů. Ty společně s územní identitou uživatelů s územím formují sociální prostředí lokalit. Oproti většině studií, jež za klíčové aktéry formování lokálních vztahů i vztahů k lokalitě považují rezidenty, místní autority, podnikatele a občanská sdružení, předkládá hodnocení vlivu dalšího významného aktéra, který území využívá primárně ve svém volném čase.

Využito je několika datových zdrojů. Pro klíčovou část studie byly využity výsledky dvou případových studií. První z nich hodnotila formou dotazníkového šetření v osmi regionech Česka jednak míru regionální identity ve třech hierarchických úrovních (regionu, obce a lokality) a jednak problémy a vztahy mezi rezidenty a účastníky druhého bydlení. Dále byly využity některé závěry případové studie hodnotící za použití analýzy sociálních sítí vztahy mezi rezidenty a rekreaty ve třech vybraných lokalitách, jejíž metodika je představena samostatně v následujícím článku, jež je součástí této disertace.

Za hlavní přínos výzkumu lze považovat zjištění, že účastníci druhého bydlení nejenže formují územní identity, ale v některých specifických oblastech s jejich vysokou koncentrací jsou také zapojeni do veřejného života. Svoji participací tak přispívají na lokální úrovni k rozvoji venkova. Svým sociálním chováním i územní identitou se příliš neliší od stálých obyvatel, což upozorňuje na mizení hranic mezi druhým a prvním domovem, kdy je dojíždění na chatu či chalupu nahrazeno semi-migračním či cirkulačním procesem (Flognfeldt 2004, Overvåg 2011). Výsledky výzkumu také poukázaly na některé motivace rekreatů trávit volný čas na chatě a chalupě (přírodní kvality, klid, úzké sociální vztahy), které lze vysvětlit jako určitou formu opětovného hledání tradičních hodnot v reakci na širší kulturní procesy spojené s globalizací a změnou časoprostorových vztahů, jež mnohdy vedou ke ztrátě tradičního sepětí s místem a jeho lokální komunitou (Wellman 1979, 1996, Harvey 1996, Giddens 2001, Musil 2002).

FIALOVÁ, D., VÁGNER, J., KŮSOVÁ, T (2018): Second Homes, their Users and Relations to the Rural Space and the Resident Communities in Czechia. In: MÜLLER, D. K., HALL, C. M.(eds.): Routledge International Handbook on Second Homes. Routledge. (přijato k tisku)

Sociální sítě a vznik sociálního kapitálu v lokalitách druhého bydlení

Poslední článek je také věnován dopadům druhého bydlení jako formě trávení volného času na sociální prostředí lokalit. Na rozdíl od předchozího článku teoreticky vychází primárně z problematiky formování sociálního kapitálu, sítí kontaktů a šíření znalostí. Není tak věnován pouze vztahům mezi rezidenty a rekreanty, ale hodnotí také kvantitu i kvalitu vztahů samotných uživatelů druhého bydlení. Teoretická část článku je věnována propojení problematiky sociálních sítí jako nástroje využívání lokálně ukotvených vztahů a platformy pro vznik sociálního kapitálu s druhým bydlením jako formě trávení volného času. Druhé bydlení je v tomto kontextu specifické svojí sezónností a jeho uživatelé se vyznačují socioekonomickými charakteristikami odlišnými od stálých obyvatel. Z rozboru literatury vyplynulo, že tyto aspekty můžeme považovat z hlediska tvorby sociálních vazeb a sociálního kapitálu zároveň za hrozbu (nedostatečná frekvence kontaktů, přílišná sociální odlišnost) i příležitost (propojování různých sociálních a geografických kontextů). Následuje empirická případová studie provedená ve třech lokalitách. Data byla sbírána pomocí dotazníkového šetření tvořeného uzavřenými i polouzavřenými otázkami mezi uživateli druhého bydlení, v rámci něhož byly mimo jiné zjišťovány konkrétní sociální vazby na ostatní dočasné i stálé obyvatele obcí pomocí tzv. relačních dat. Pro analýzu interakcí v rámci sociální sítě, byly aplikovány některé metody využívané v rámci disciplíny zvané analýza sociálních sítí.

Z výzkumu vyplynulo, že vazby vznikají v lokalitách primárně na sousedské bázi. V některých případech se ale jedná i o kontakty, využívané i v místě trvalého bydliště. Sociální sítě i znalosti, které mezi účastníky vznikají, tak mají dosah i mimo danou lokalitu. Slabší je napojení na stálé obyvatele obcí. Zde je patrná vazba především na významné aktéry či stálé obyvatele žijící v blízkosti chatařů a chalupářů. To poukazuje spíše než na často akcentovanou roli vztahu chatař/chalupář versus stálý obyvatel na význam geografické blízkosti při navazování kontaktů.

Za hlavní přínos článku lze považovat kromě empirických zjištění také teoretické propojení problematiky druhého bydlení a sociálního kapitálu a aplikaci netradiční metody analýzy sítí kontaktů. Ta se osvědčila jako vhodný způsob hodnocení vztahů v lokalitě a vhodná je i k identifikaci klíčových aktérů. Z hlediska konceptualizace druhého bydlení jako formy trávení volného času a cestovního ruchu výzkum ukazuje, že čas trávený na chatě či chalupě není jen únikem z každodennosti, ale také formou napojení a podobně jako předchozí studie poukazuje na stírání rozdílů mezi prvním a druhým domovem.

KŮSOVÁ, T., FIALOVÁ, D., HUČÍNOVÁ, M. (2017): Sociální sítě a vznik sociálního kapitálu v lokalitách druhého bydlení. Geografie, 122, č. 2, s. 236–256.

Závěr

Volný čas a jeho projevy jsou zkoumány z pohledu mnoha vědních disciplín a geografie k nim přispívá svým komplexním pohledem a zaměřením na prostorovou dimenzi. Ta reflektuje stále rostoucí význam fyzických přesunů v každodenním životě obyvatel, které se projevují propojováním dříve izolovaných lokalit a značný dopad mají i na každodenní trávení volného času. Současná geografie ale prostorovou dimenzi neredukuje jen na fyzické přesuny či regionální diferenciaci aktivit, ale zkoumá také utváření samotného prostoru skrze vztahy k místům a jejich vnímání a prožívání (Pospíšilová 2012). Za jeden z přínosů předkládané práce lze považovat propojení konceptů různých vědních disciplín s geografickými přístupy. Takto ucelená studie věnovaná volnému času v české geografii doposud napsána nebyla a dílčím studiím, které vznikají, může napomoci s teoretickým ukotvením.

V teoretické rovině práce spojuje přístupy nové kulturní geografie s problematikou trávení volného času a poukazuje tak na skutečnost, že volný čas a místa jeho trávení jsou podstatnou součástí kulturních procesů. Výzkumem volného času a forem jeho trávení můžeme pozorovat každodenní život obyvatel, skrze který jsou vyjednávány diskurzy, idey, pocity a události světa (Crouch 2006). Na volný čas tak můžeme pohlížet jednak jako na jev ovlivňovaný hierarchicky organizovanými přírodními prvky, společenskými strukturami a diskurzy a jednak jako na oblast, kde mají výrazný vliv aktivity na straně jednotlivce. V tomto kontextu pak můžeme i na druhé bydlení či na spolkovou činnost nahlížet jako na specifické projevy kulturních globalizačních a modernizačních procesů, v rámci kterých jednotlivci hledají své vlastní místo ve světě a utvářejí svoji identitu. Na základě v této práci provedených výzkumů i v návaznosti na další studie (Librová 1997, Williams 2002, Šimon 2014, Bartoš a kol. 2011), můžeme usuzovat, že zkoumané formy trávení volného času lze interpretovat v kontextu globalizace a modernizace jako určitou formu rezistence či reakci jednotlivců na rostoucí komercializaci, komodifikaci a mizení tradičních komunitních vztahů. Tato rezistence se mimo jiné projevuje tendencí hledat autentické místo, ke kterému je možné si utvořit vztah. Místa tak získávají více významů podle toho, jakým způsobem a kým jsou využívána, vnímána a utvářena a značnou roli přitom hrají i jednotlivci, kteří na nich tráví svůj volný čas. Výzkum druhého bydlení také poukázal na skutečnost, že dualismus rekreatant versus rezident mizí podobně, jako mizí rozdíl mezi prvním a druhým domovem. Čas trávený na chatě či chalupě není jen únikem z každodennosti, ale také formou napojení. Blíží se tak

více procesu migrace (Flognfeldt 2004, Overvåg 2011) či konceptu více domovů (multiple dwellings concept; McIntyre, Pavlovich 2006). Definice založené primárně na dualismech (rezident x návštěvník, každodennost x volný čas, domov x rekreace) tak lze považovat do určité míry za překonané (Larsen, Urry, Axhausen 2007).

V empirické rovině práce ukazuje, že ačkoli je volný čas mnohými autory považován za dobu, kdy jsme nejvíce osvobozeni od povinností a společenských determinací, je především jeho kvantitativní množství ovlivňováno (determinováno) institucionálním kontextem i charakteristikami jednotlivců. Jednoznačně také souvisí s věkem i fází životního cyklu. Provedený výzkum poukazuje na odlišné množství i způsob využití času mužů a žen související s přetrvávající tradiční dělbou práce ve společnosti (Pospíšilová, Špačková, Kůsová 2017). Toto tradiční rozdělení rolí může vést k odlišnému vlivu mužů a žen na veřejné dění, k odlišným možnostem vytvářet ve volném čase sociální kapitál a podílet se na tvorbě prostoru. Vzhledem k velké diferenciaci množství volného času v souvislosti s fází životního cyklu, profesí a dalšími socioekonomickými ukazateli, nelze říci, že obyvatelům vyspělých zemí volný čas kvantitativně přibývá. Společně s dynamickým růstem možností, jak volný čas trávit, ale roste jeho význam jako způsobu sebevyjádření (sebeidentifikace) a indikátoru životního stylu. Výsledky provedeného výzkumu (Gelná, Fialová 2011) ve shodě s dalšími autory poukazují na určité posuny směrem k postmaterialismu, které se v oblasti volného času projevují snahou trávit volný čas smysluplně. Něco přínosného vytvářet je často již od počátku cílem některých forem trávení volného času (dobrovolnictví, komunitní aktivity), jejichž popularita neklesá (Kůsová 2013). Z tohoto pohledu pak volný čas představuje určitý zdroj, v rámci kterého je utvářen sociální kapitál a formována územní identita. Skrze výzkum geografické organizace spolkové činnosti a dopadů volnočasových aktivit v konkrétních územích, tak práce přispívá do mozaiky studií věnovaných územnímu rozvoji a regionální diferenciaci. Výzkum ukázal, že tradiční spolková sdružení jsou významnými aktéry především venkovského života. Nejvíce jsou koncentrována v oblastech s vyšší lokální autoidentifikací obyvatel (Jižní, Jihozápadní Čechy, Vysočina). Z hlediska vzniku nových sdružení nejsou však oblasti s vysokou koncentrací významné a můžeme zde pozorovat spíše stagnaci či dokonce pokles. Největší intenzita vzniku nových sdružení je nikoli v oblastech vysoké koncentrace tradičních sdružení, nýbrž tam, kde docházelo k značnému ekonomickému (rozvoj cestovního ruchu) či populačnímu (suburbia) vývoji. Výsledky tak ukazují, že ačkoli jsou suburbia mnohými autory (Jacobs 1965, Putnam 1995, Sýkora 2003, Lupi, Musterd 2004) považována za konzumní a individualizovaná, vzniká zde velké množství volnočasových aktivit, které jsou tím, co obyvatele opětovně spojuje. Naopak

stagnaci lze pozorovat v některých venkovských oblastech s dlouhodobou tradicí spolkových aktivit, přičemž ohrožena jsou především depopulační území. Zde pak mohou hrát důležitější roli aktéři v podobě kontraurbanitů či rekreantů. Výsledky výzkumu v lokalitách druhého bydlení ukazují tendenci uživatelů vytvářet silné po generace děděné vazby na území i mezi sebou navzájem a zdá se, že i současné mladé generace mají o trávení volného času na chatách a chalupách zájem a vytvářejí v rámci tohoto času nové vazby a kontakty. I přes určité oddělení rekreantů od stálých obyvatel je zde patrný spíše jejich přínos pro lokální komunitu.

V disertační práci jsem se věnovala uceleně výzkumu volného času od teoretického zarámování až po výsledná zjištění a hodnocení. Vzhledem k velké šíři tématu tvoří především empirické příspěvky střípky do mozaiky zkoumání této problematiky. Nabízí se možnost výzkumu dopadů dalších forem trávení volného času na tvorbu sociálního kapitálu a lokální identifikaci. Za zajímavé považuji větší zaměření na neformální aktivity, jako jsou návštěvy parků, restaurací a dalších veřejných prostor (Borgmann 1992, Glover 2004, Broyles a kol. 2011). V souvislosti s veřejnými prostory je také důležitou otázkou problematika komodifikace a komercializace veřejného prostoru a formy rezistence obyvatel k těmto procesům (Sorkin 1992, Hil, Bessant 1999, Williams 2002, Devine 2017). V současné společnosti nelze opomíjet ani téma trávení času ve virtuálních prostorech (Bassett, Wilbert 1999, Spracklen 2015). Předložená práce nahlíží na volný čas primárně jako na zdroj, neřeší tak patologické jevy spojené s jeho trávením. Z hlediska přímé návaznosti na témata řešená v práci i na výzkum prováděný na pracovišti považuji za důležité více prohloubit výzkum dopadů spolkových sdružení na tvorbu sociálního kapitálu, včetně právě jejich negativních dopadů (exkluze, genderové otázky atd.). Z hlediska druhého bydlení se nabízí věnovat pozornost jeho novým formám, včetně pronájmu chat a chalup, druhému bydlení v zahraničí či moderním formám cestování v podobě např. tzv. digitálního nomádství (Dal Fiore a kol. 2014).

Abstract

The thesis discusses the importance of leisure as a part of an individual's everyday life for the formation of social relationships and ties influencing whole society. In fact, leisure is understood as a sample of practices and activities with underlying social and cultural factors. These practices are allocated in time and space, having an impact on space. The study is devoted to the use of leisure, its position and importance in the general time framework of a day. There is also a discussion of the trends and shifts in society associated with broader cultural and institutional processes (transformation of the labour market, globalisation, individualisation, differentiation, post-communist transformation, and the gender question). In addition, the study empirically examines the importance and potential of leisure activities for the formation of place attachment and associated processes of the creation of social capital, contact networks and knowledge transfer. Through these effects, leisure can contribute to the endogenous development of distinct types of area. In fact, attention is focused on two ways of leisure time activities with a considerable local tie and potential for the creation of social capital. These are the second home tourism and activities performed within voluntary associations. In the former case, previous research is widened by the impacts of the second home tourism in specific areas. The part of the thesis devoted to voluntary associations follows up the research into social capital as an endogenous development source.

The thesis consists of two parts. The first part introduces the general perspectives of the study, outlining various definitions and concepts of leisure and summarising the development and basic approaches to the leisure geography research. Attention is also paid to the relationship between man and space, which provides a framework for the research into the impacts and conditioning of leisure. This is followed by the chapter discussing the causes and consequences of quantitative and qualitative changes in free time spending in modern and late modern society and their impact on people's everyday life. The first part of the thesis concludes with a discussion of importance of leisure in the process of formation and reproduction of social capital and territorial identities, which it sets into a broader cultural and social context. The second part of the study consists of five publications. The first is devoted to the time use as a whole. Along with a paper comparing the trends in leisure in Czechia and Germany, it provides a basic overview of the topic. The remaining three papers are empirical studies focusing on the topic of importance of leisure in the process of formation and reproduction of social capital and local identities.

Keywords: geography of leisure, social capital, local identity, voluntary associations, second homes, Czechia

Introduction

During the 20th century, leisure and the associated industry became one of the most dynamically expanding economic branches (Roberts 1999, Crouch 2000, Colomb, Novy 2016). In the 1960s, a quantitative growth in leisure time made social scientists presume that there will be its unlimited increase, resulting in the „leisure society“ (Kaplan 1960, Dumazedier 1962, Miller and Robinson 1963, Gabor 1964, Lee 1964, Roberts 1970, Sessoms 1972, Neulinger 1974). Although this vision has not yet been fulfilled and the trend of growing leisure time has slowed down in developed countries, the importance of leisure is undeniable both from the economic viewpoint (as measured by the growing consumption/expenditures on it) and the viewpoint of the importance ascribed to it by individuals. At first look, it might seem that when it comes to the social science, this is an insignificant category, a sort of opposite to work that is much more important for society. However, a deeper insight into the topic has shown that leisure is a sphere that well reflects the character of a society. Rather than an opposite to work, present-day leisure is a form of social and cultural life, a certain indicator of the lifestyle or even a mirror of society.

Every day, an individual living in late modern society² faces the dilemma of how to shape his/her own lifestyle and to form one's own identity (Giddens 1991). Leisure is a sphere which is considered by a large part of the population the sphere in which people can freely behave (Neulinger 1974, Parker 1976, Ibrahim 1991, Best 2010). However, our choice is always to a bigger or smaller extent socially constructed through social and economic conditions. Especially in the context of the commercially formed offer of the free time industry, we can consider leisure a sort of illusion of freedom (Rojek 2010, Carr 2017). As a result, leisure is very often a commodified or prefabricated consumer recreation (Carr 2017). However, it can also be a sphere in which an individual avoids a commercial standard offer, experiencing his/her leisure authentically, from which both he/she and society as a whole benefit (Stebbins 2007, Blackshaw 2010, Rojek 2010).

In the past several decades, there was a considerable change in spatio-temporal links related to modernisation processes (Harvey 1996, Giddens 2003), whose impacts on the lifestyle and

² In accordance with Giddens (1991), this study describes the last stage of modernity as late modern society. Giddens characterises modernity as a transition from traditional to modern society associated with reorganisation of spatio-temporal relations, the emergence of abstract systems and a growing extent of reflexivity, which have considerable social impacts. The late modern period is connected by Giddens especially with an even stronger reflexivity associated with a growing scepticism about science, technology, work, family and abstract systems as a whole. Reflexivity is also connected with realising the risks (see also the risk society of Ulrich Beck 1986) and it also appears within the framework of self-identification (self-reflection) when one's own self is such as we make it.

leisure have often been contradictory. Formerly relatively isolated localities are now more interconnected and we can also describe human activities more as a circulation processes within the framework of the day, year or a life cycle. Through the processes of standardisation and unification, there is a partial disappearance of the differences between the individual, increasingly interconnected places. This harms the traditional attachment to place and local community, along with its clear rituals and traditions (Wellman 1979, 1996, Musil 2002). However, as Harvey (1993) put, this process can bring about to some extent a renewed search for authenticity, efforts to return to traditional values and efforts to find the ties to a concrete place and community, which often occurs just during leisure time activities.

The indicated modernisation processes leading to the transformation of geographical organisation of society are followed by a discussion of the importance and nature of social ties in society and their relation to space. The research devoted to socioeconomic development of regions and local development is increasingly complemented by the knowledge of both official and unofficial social contacts, shaping of attitudes/stereotypes and their reproduction in time, the quality of shared norms and values, trust in society, perception of a region by their inhabitants, the shaping of regional identities and socialisation of regional and local communities (Chromý, Skála 2010). The research with such a focus assumes that the quality of social environment is an important factor influencing not only the quality of life in localities, but also the endogenous development potential of regional and local communities (Hampl 2003, Onyx, Leonard 2010, Chromý, Skála 2010). Each social environment and community has an integral part of contacts, which arise within the framework of leisure, which is a very important sphere for the individuals' sociality and social identification (Hemingway 1999, 2006, Putnam 2000, Blackshaw, Long 2005, Ingen, Eijck 2009, Kůsová 2013).

Aims and Structure of the Study

The general aim of the study is to discuss the importance of leisure as a part of individual's everyday life for the shaping of relationships and social ties influencing society as a whole. In fact, leisure is understood not only as a given, static unit (although this concept, too, cannot be avoided, especially in the research into time-use), but as a set of practices and activities with social and cultural conditioning. These practices are allocated in time and space on the one hand and have an impact on space, on the other. The presented study must be perceived in a broader context of a long-time research of a department focusing on the topic of shaping of

local identities and of social capital. Moreover, the study follows up the research into the topic of second home tourism as a specific form of leisure.

The study focuses on the following research topics which are present in its individual chapters and the submitted papers.

1. Czech geographical research has traditionally examined the impacts of leisure activities in space. Attention is primarily paid to tourism and also second home tourism. So far, second homes have been primarily explored especially in the context of the settlement system development. With its focus on social impacts of second home tourism in the form of shaping of social capital and territorial identities, the presented study follows up the previously executed research. In addition, within the framework of a theoretical discussion, it interconnects the topic with broad socio-cultural circumstances or modernisation processes. One of the objectives of the study is to enrich the existing geographical research by theoretical concepts from various fields which are relevant for the geographical study of leisure. Major attention is paid to theoretical and methodological approaches relevant for the period of „cultural turn” and a change in the subject orientation of geography in the sense of orientation to problems.
2. Leisure time is an important part of human life and in advanced societies, there are an increasing number of opportunities to use it. It is often considered the main indicator of individuals’ lifestyle. At the same time, a number of demographic and socioeconomic indicators influences the amount and way of leisure time spending. The other goal of the thesis is to discuss the use, position and importance of leisure as a part of the overall time framework of a day. There is the exploration of trends and shifts in society associated with broader cultural and institutional processes (transformation of the labour market, globalisation, individualisation, differentiation, post-communist transformation). Important differentiating factors such as gender and life cycle stages are also emphasized.
3. In connection with the shift from traditional society and growing modernisation connected with more open opportunities, the question of the search for one’s self and one’s own identity is gaining importance for man. Leisure constitutes a sphere in which one can express his/her personal preferences in a more free way, unlike the work. The process of self-identification includes the relationship to the place that dynamically changes along with changing opportunities for communication at present. The third objective of the study interconnects the topic of leisure and place. It is

concentrated on the importance and potential of leisure as well as activities performed within its framework for the creation of the place attachment and the associated processes of the generation of social capital, contact networks and knowledge transfer. Through these effects, leisure can contribute to endogenous development of various types of area. In fact, attention is devoted to two ways of leisure time spending with a considerable local tie and potential for the creation of social capital. These are the second home tourism and activities performed within voluntary associations. In the former case, previous research is widened by the impacts of the second home tourism in specific areas. The part of the thesis devoted to voluntary associations follows up the research into social capital as an endogenous development source.

The study is comprised of two parts. The first sets the research into leisure in a broader context. At first, attention is devoted to the definition of the term leisure itself, followed by a discussion of the development of theoretical and methodological approaches of geographical research into leisure. Another chapter examines the importance of leisure for current society from both the quantitative perspective, which means the amount of leisure time, and the qualitative perspective, which explains the importance of leisure for the creation of one's own lifestyle and self-identification. The following chapter sets the topic of leisure in the spatial context, examining its spatial signs in the form of impacts of leisure on the shaping of local identity and social capital. Finally, the topic is discussed in a broader context of social changes in late modern society. The second part of the thesis consists of five publications the author of the thesis wrote alone or in a team.

Methods and results in the form of introduction of papers

The methodological approach of the thesis is based on the conviction that the ideal research is conducted by a combination of quantitative methods (analysis of data on time use, hot-spot analysis of voluntary associations, data on second housing, analysis of contact networks) and qualitative methods (semi-structured interviews). As a result, attention is devoted both to the extensive/quantitative characteristics of leisure and regional differentiation of selected forms of leisure activities, and a qualitative/intensive study of its manifestations in selected localities. On the theoretical level, the study interconnects the topic of leisure with the conceptualisations that try to explain the current social reality – the concept of risk and reflexive society (Giddens 2003, Beck 2004) in particular. The study also follows up the topic

of modernisation associated with the shifts towards postmaterialism (Inglehart 1997), discussing the theory of leisure time society (Dumazedier 1967, Neulinger 1974) and the ensuing concepts (Schulze 1982, Stebbins 1997, Ravencroft, Gilchrist 2009). Empirical works arise from the concepts of social capital and local identities (e.g., Putnam 2000, Paasi 1986) which follow up theoretical discussions of the (re)production of space and the concept of place (Tuan 1977, Lefebvre 1991, Crouch 2001). The output devoted to the time use as a whole arises from the feministic perspective of social construction of gender relationships in the private and public spaces and their impacts on everyday life of men and women. The theoretical backgrounds are included in the entry text of the thesis and the enclosed publications.

The core of the study consists of five publications. Two papers are devoted to a discussion of the basic characteristics and trends in leisure time spending in Czechia. The first provides information on the time framework of a day, the amount of leisure time and division of leisure time activities, introducing the main differentiating factors of time use. Since sex is one of the most important ones, the article examines the time use while taking into account the gender question. Based on empirical data, the second article discusses selected concepts describing the current society as that orientated to the experiences gained just within the framework of leisure time spending. The remaining three papers are empirical studies focusing on the topic of importance of leisure in the process of formation and reproduction of social capital and local identities. The first one is devoted to the topic of voluntary associations, while another two papers discuss the impacts of second home tourism as specific form of leisure.

Time Use in Czechia in the Context of Post-socialism

The paper *Time use, Gender and the Life Course: The Evidence from Post-socialist Czechia* is devoted to a broader framing of the examined topic in the thesis as it deals with time use as a whole. Using the example of Czechia, it discusses specific features of the post-communist historical and institutional context, which influence the allocation of the time to the paid or unpaid work, leisure and other activities. The topic is approached from the gender perspective and from the viewpoint of the life cycle. There is also a discussion of the frequently overlooked spatial aspects of unequal time use: the home and outside distinction in the localization of activities. The theoretical part of the paper primarily deals with the topic of unevenly paid/unpaid work and its uneven distribution between men and women, which causes women's economic dependence on men on the one hand and a large pressure on men as bread-winners on the other as well as differences in the total amount of leisure time. However, these are, as a rule, less significant than those between paid and unpaid work. Nevertheless,

working mothers in particular suffer from a large lack of leisure time and its lower quality arising from its fragmentation, which was also confirmed by the empirical research we conducted. It is based on an analysis of the data from the survey MML - Market & Media & Lifestyle _ TGI from 2010, conducted on a sample of 7500 inhabitants of Czechia aged 12-79. The contribution of the article to the defined objectives of the thesis lies in a discussion of the quantitative importance of leisure within the framework of the day and in the suggestion of differences between various population groups. It arose from the results of the analysis that economic activity closely associated with the life cycle, age and sex is the main differentiating factor of time use. The article has proven that despite some improvement in the past 50 years, women's large participation in the labour market in Czechia, coupled with the traditional division of labour in the household, leads to a certain discrimination against women with regard to the amount of leisure time. Besides, the setting of the long parental leave system and insufficient institutional care for children under three years of age, largely originated from the socialist regime, considerably worsens women's positions on the labour market. In most life stages, women spend less time outside their homes. This is a sign of their potentially lower participation in public affairs. The results have also warned of the important passivity within the framework of leisure time when in all stages of the life cycle watching television constitutes the most important leisure time activity.

POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P., KŮSOVÁ, T. (2017): Time use, Gender and the Life Course: The Evidence from Post-socialist Czechia. (rukopis)

Current Trends in Spending Leisure

The objective of the paper *Changing Uses of Free Time in Czechia and Germany* is to discuss the latest trends in the ways of spending leisure in Czechia in the context of social development. The theoretical background of the paper arises from the concept of experience society (Schulze 1992) and other, ensuing theories (Romeiß – Stracke 2003). There was also a discussion of the changes associated with the rise of „postmaterialist values” (Inglehart 1997) among some inhabitants of developed countries. Since the used theoretical concepts come from Germany and their authors verified them by means of the German example, the article compares the trends in the ways of spending leisure in Czechia and Germany, highlighting the unique signs or similarities of the development in both countries. The initial part of the article deals with the theoretical background. It is followed by the empirical part that uses the data from research into leisure time among the population of both countries and the data on the population's consumer behaviour.

The article has revealed that the trends in leisure time spending as well as proportion of expenditures on leisure are very similar in Germany and Czechia. They point out the shifts towards the forms of entertainment that bring a bigger contribution to an individual than just a rest from the work (education, knowledge, personal growth, etc.). The main contributions of the paper are introduction and empirical documentation of the concepts which are suitable for the research into the topic of leisure. The article has also provided an entry reflection leading towards the focus of other parts of the thesis on non-commercial forms of leisure. They include volunteering conducted within the framework of civic associations and second home tourism.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2011): Changing Uses of Free Time in Czechia and Germany. Acta Universitatis Carolinae – Geographica, 46, č. 2, s. 55–65.

Leisure and Social Capital: Spatial Differentiation of Voluntary Associations in Czechia

The paper *Leisure and social capital: spatial differentiation of voluntary associations in Czechia* assumes that during leisure, ties and contacts creating social networks are generated. During a joint activity, norms and values, which can be transferred to other contexts outside leisure, are created. In accordance with the studies by Putnam (1993, 2000), the article denotes civic associations as potential creators of social capital. The initial part of the paper deals with a theoretical discussion of the link between leisure activities and the creation of social capital. The next chapter is devoted to the history and present of civic associations in Czechia. This follows an empirical study, which pursues the objective of evaluating spatial distribution of the individual types of associations in Czechia, while the main attention is paid to leisure-time associations.

A data on the number of registered associations in individual municipalities and regionally sorted data on the number of members of volunteer fire fighting units was used. There is an assessment of the horizontal and vertical distribution of civic associations in space and the dynamism of the establishment of new associations in various types of regions. For the sake of an evaluation of territorial distribution, the local „hot spot analysis,“ identifying the spheres with the concentration of the units with the above- and below-average values of the observed indicator was used.

From the viewpoint of following up the ongoing research, the contributions of the article lie in the intensification of primarily economically targeted research into regional differentiation by social aspects. One can consider crucial the following finding: the development of new

voluntary associations largely occurs in the suburbs and the towns, thus in the areas in which these associations do not have such a significant tradition. Moreover, they face in these areas higher competition of other entertainment forms than in peripheral localities. By contrast, stagnation or a declining number of associations and the number of members of voluntary firefighters in some problem localities (north-western Bohemia, north Moravia) and peripheral localities where associations constitute crucial actors of social life can mean a certain threat. On the application level, I consider it crucial not to underestimate their role and to encourage their functioning in various ways. With regard to the topic of research into leisure, the article highlights again the interest in non-commercial forms of its spending, which may be connected with postmaterialist values and the efforts at „serious leisure” (Inglehart 1997, Stebbins 2007).

KŮSOVÁ, T. (2013): Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku. Geografie, 118, č. 4, s. 372–391.

Second Homes Users and their Relations to Locality and Local Population

The quality of social environment in the localities is an important factor influencing not only the quality of life in localities, but also the endogenous development potential of regional or local communities (Hampel 2003, Onyx, Leonard 2010, Chromý, Skála 2010). The chapter *Second Homes, their Users and Relations to the Rural Space and the Resident Communities in Czechia* is based on the outcomes of a research project “Recreational Function of Settlements and Municipalities in the Process of Regional Identity Formation in the Czech Republic“ that were published in paper Fialová, Vágner (2014) and extends them in the field of social relations. Social relations together with the local identity of the users of the territory form the social environment of the localities. Unlike most studies, which consider inhabitants, local authorities, businesspeople and civic associations crucial actors of the shaping of local relationships as well as ties to a locality, it presents an evaluation of the influence of another important actor who primarily uses the area in his/her leisure time.

Several data sources are used. For the crucial part of the study, results of two case studies were applied. By means of a questionnaire survey conducted in Czechia’s eight regions, the first evaluated the extent of regional identity on three hierarchical levels (a region, municipality and locality) on the one hand and the problems and relationships between the inhabitants and second home users, on the other. Besides, some conclusions of a case study which employed a social networks analysis in order to evaluate the relationships between the

inhabitants and second home users in three selected localities were used. However, it is presented separately in the following paper, which makes a part of this thesis.

The main contribution of the paper is the finding that second home users not only shape local identity, but also they are engaged in the public life in some specific areas with their high concentration. With their participation, they contribute to rural development on the local level. With their social behaviour and local identity, they do not much differ from the permanent inhabitants. This points out the vanishing border between the second and first homes, when commuting to a cottage or weekend-house is replaced with the semi-migration or circulation processes (Flognfeldt 2004, Overvåg 2011). Besides, the results of the research have highlighted some motivations of the second home users to spend leisure time at their cottages (natural quality, calm, close social relationships). This can be explained as a certain form of renewed search for traditional values in reaction to the broader cultural processes associated with globalisation and a change in spatio-temporal relations, which often bring about a loss of the traditional tie with a place and its local community (Wellman 1979, 1996, Harvey 1996, Giddens 2001, Musil 2002).

FIALOVÁ, D., VÁGNER, J., KŮSOVÁ, T (2018): Second Homes, their Users and Relations to the Rural Space and the Resident Communities in Czechia. In: MÜLLER, D. K., HALL, C. M. (eds.): Routledge International Handbook on Second Homes. Routledge. (přijato k tisku)

Social Networks and Creation of Social Capital in Second Home Localities

The last paper is also devoted to the impacts of second home tourism on the social environment of localities. Unlike the previous article, its theoretical background primarily arises from the topic of the formation of social capital, contact networks and knowledge transfer. It is devoted not only to the relationships between the inhabitants and holidaymakers, but it also evaluates the quantity and quality of the relationships between the second home users themselves. The theoretical part of the paper examines the interconnection of the topic of social networks as an instrument of the use of locally anchored relationships and a platform for the establishment of social capital with second home tourism. In this context, second home tourism is specific with its seasonal character and some socioeconomic characteristics of its users significantly differ from permanent inhabitants. It arose from an analysis of the literature that with regard to the creation of social relations and social capital, we can describe these aspects as a threat (insufficient frequency of contacts, excessive social differences), but also a contribution (interconnection of various social and geographical contexts).

This follows an empirical case study conducted in three localities. The data were collected by means of a questionnaire survey created by closed and semi-closed questions among second home users. Within its framework, specific social ties to other temporary and also permanent inhabitants of the municipalities were described by means of the „relational data.” In order to analyse the interactions within the framework of social networks, social network analysis methods were applied.

It arose from the research that the relationships emerge in the localities primarily on the neighbourly basis. However, in some cases, the contacts are also used in the place of permanent residence. As a result, the social networks and the knowledge that appear among the participants also have an impact outside a locality in question. The connection to permanent residents of a municipality is rather weak. One can see here an obvious link primarily to major actors or permanent residents living near second-home owners. When establishing contacts, this points out the importance of geographical proximity rather than the often accentuated role of the relationship “second-home owner versus permanent resident”.

Along with its empirical findings, the major contribution of the paper lays in a theoretical interconnection of the second home tourism topic and social capital as well as an application of a non-traditional method of network analysis. It has proved well as a suitable way, how to assess the relationships in a locality and it is also suitable for an identification of crucial actors. When it comes to the conceptualisation of second home tourism as a form of leisure, the research has revealed that the time spent on a cottage is not only an escape from day-to-day life, but also a form of participation and similar to the previous article it highlights the vanishing differences between the first and second homes.

KŮSOVÁ, T., FIALOVÁ, D., HUČÍNOVÁ, M. (2017): Sociální síť a vznik sociálního kapitálu v lokalitách druhého bydlení. Geografie, 122, č. 2, s. 236–256.

Conclusion

Leisure is explored from the perspective of many scientific disciplines and geography contributes to this with its complex approach and focus on spatial dimension. It reflects an ever-growing importance of physical transfers in population’s everyday life, which is manifested by the interconnection of the previously isolated localities. This has a substantial impact on the day-to-day leisure. However, contemporary geography does not reduce the spatial dimension to physical movements or regional differentiation of activities, but it also examines the shaping of the space itself by means of the attachment to the places and their perception and experiencing (Pospíšilová 2012). The interconnection of the concepts of

various scientific disciplines with geographical approaches can be considered one of the contributions of the presented study. Such a comprehensive study devoted to leisure in Czech geography has not yet been written. With its theoretical anchoring, it can help the emerging partial studies.

On the theoretical level, this thesis connects the approaches of new cultural geography with the topic of leisure. In doing so, it highlights the fact that leisure time and the places where it is spent are substantial parts of cultural processes. By investigating leisure time and forms of its spending, we can watch the inhabitants' day-to-day life, through which discourses, ideas, feelings and events of the world are negotiated (Crouch 2006). We can consider leisure an affair influenced by hierarchically organised natural elements, social structures and discourses on the one hand and a sphere in which activities performed by individuals have a strong influence, on the other. In this context, we can then also describe second home tourism or activities performed within voluntary associations as specific manifestations of cultural globalisation and modernisation processes, within the framework of which individuals look for their own place in the world, shaping their own identity. On the basis of the research conducted within this thesis and following up other studies, too (Librová 1997, Williams 2002, Šimon 2014, Bartoš et alii 2011), we can say that the investigated forms of leisure can be interpreted in the context of globalisation and modernisation as a form of individuals' resistance or reaction to the growing commercialisation, commodification and vanishing of traditional community relationships. Among others, this resistance manifests itself by a tendency to look for an authentic place with which one can establish a relationship. As a result, places gain more meanings depending on the way and by whom they are used, perceived and created, while a major role is also played by the individuals who spend their leisure time in them. The research into second homes has also highlighted the fact that the duality „holidaymaker versus resident” is disappearing, just like the difference between the first and second homes. The time spent on a cottage is not only an escape from day-to-day life, but also a form of participation. As a result, it comes closer to the process of migration (Flognfeldt 2004; Overvåg 2011) or the multiple dwellings concept (McIntyre, Pavlovich 2006). Due to this, the definitions based on dualities (resident x visitor, everyday life x leisure, home x recreation) can be to some extent considered overcome (Larsen, Urry, Axhausen 2007).

On the empirical level, the study has shown that although many authors describe leisure as the time when we are most liberated from duties and social determination, its quantitative amount

in particular is influenced (determined) by the institutional context and individuals' characteristics. This is clearly also connected with the age and the stage of a life cycle. The conducted research points out the differing amount and way of time use by men and women, associated with the persisting traditional division of work in society (Pospíšilová, Špačková, Kůsová 2017). This traditional division of roles can bring about a differing influence of men and women on public affairs, differing opportunities to create social capital during leisure time and to take part in the shaping of the space. Given the large differentiation of the amount of leisure time in connection with the stage of a life cycle, profession and other socioeconomic indicators, we cannot say that the amount of leisure time increases for the population of advanced countries. However, along with a dynamic growth of the opportunities how to spend the leisure time, there is also its growing importance as a way of self-identification and as an indicator of the lifestyle. In accordance with other authors, the results of the conducted research (Gelná, Fialová 2011) highlight certain shifts towards postmaterialism, which in the sphere of leisure are manifested by the efforts to spend leisure time with some real sense. Some of forms of leisure (volunteering, community activities), whose popularity is not falling, often pursue the objective of providing some contribution from the beginning (Kůsová 2013). From this perspective, leisure constitutes a certain source, within the framework of which social capital is created and territorial identity shaped. As a result, by means of research into geographical organisation of voluntary associations and the impacts of leisure time activities in specific areas, this study contributes to the mosaic of the studies devoted to regional development and differentiation.

The research has revealed that traditional voluntary associations are important actors primarily in rural areas. Their biggest concentration is in the areas with the inhabitants' higher local self-identification (south Bohemia, southwestern Bohemia, Vysočina). However, with regard to the establishment of new associations, the areas with a high concentration are not important and we can watch here stagnation or even decline instead. The most amount of new associations do not arise in the areas with a high concentration of traditional associations, but in the areas where a major economic (tourism) development or population (suburbs) development has occurred. In fact, the results reveal that although many authors (Jacobs 1965, Putnam 1995, Sýkora 2003, Lupi, Musterd 2004) denote suburbs as consumerist and individualised, a large amount of leisure time activities emerges in these localities. This is actually, what pushes the inhabitants together again. By contrast, one can observe stagnation in some rural areas with a long-time tradition of voluntary associations, while depopulation

areas are primarily threatened. Here the new actors in the form of counter-urbanites or holidaymakers can play a vital role. The results of the research in second home localities have revealed its users' tendency to create strong ties to the area and among themselves, passed down generations. The current young generations, too, seem to be interested in leisure time spending at second homes, creating within the framework of this time new links and contacts. Despite a certain separation of second home users from permanent inhabitants, one can see here a certain contribution of theirs for local communities.

In the thesis, I paid a comprehensive attention to the research into leisure time from its theoretical framing up to the subsequent findings and evaluations. Given the large width of the topic, the empirical contributions in particular create the pieces of the mosaic examining it. It offers opportunities to observe also the impacts of other forms of leisure time spending on the creation of social capital and local identification. I think it would be very interesting to focus more on informal activities, such as the visits to parks, restaurants and other public areas (Borgmann 1992, Broyles et alii 2011, Glover 2004). In connection with public spaces, there is also the vital question of the topic of their commodification and commercialisation of the public space as well as the forms of inhabitants' resistance to these processes (Hil, Bessant 1999, Sorkin 1992, Williams 2000). In the current society, one cannot ignore the topic of time use in virtual spaces either (Bassett, Wilbert 1999). The presented study primarily considers leisure a source, not dealing with pathological phenomena associated with its spending. From the viewpoint of direct succession to the topics dealt with in this thesis and the research conducted at the department, I consider it important to intensify the research into the impact of voluntary association on the creation of social capital, including their negative impact (exclusion, gender questions, etc.). Lastly, the more attention should be paid to the new forms of second homes, including the renting of cottages, foreign second home tourism or modern forms of travelling, e.g. "digital nomadism" (Fiore et alii 2014).

Vybraná literatura/Selected Literature

BARTOŠ, M., KUŠOVÁ, D., TĚŠITEL, J., NOVOTNÁ, M., KOPP, J., MACHÁČEK, J., MOSS, L. A. G., GLORIOSO, R. S. (2011): Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.

BASSETT, C., WILBERT, C. (1999): Leisure practices in cyberspace. In: Crouch, D. (ed.): Leisure/Tourism Geographies: Practices and Geographical Knowledge. Routledge, New York/London, 181–194.

BECK, U. (2004): Riziková společnost: Na cestě k jiné moderně. SLON, Praha.

BEST, S. (2010): Leisure Studies: Themes and Perspectives. SAGE, Los Angeles.

BLACKSHAW, T. (2010): Leisure. Routledge, New York/London.

BLACKSHAW, T., LONG, J. (2005): What is the big idea? A critical exploration of the concept of social capital and its incorporation into leisure policy discourse. Leisure Studies, 24, 3, 239–258.

BORGMANN, A. (1992): Crossing the Postmodern Divide. University of Chicago Press, Chicago.

BROYLES, S. T., MOWEN, A. J., THEALL, K. P., GUSTAT, J., RUNG, A. L. (2011): Integrating social capital into a park-use and active-living framework. American Journal of Preventive Medicine, 40, 5, 522–529.

CARR, N. (2017): Re-thinking the relation between leisure and freedom. Annals of Leisure Research, 20, 2, 137–151.

COLOMB, C., NOVY, J. (eds.) (2016): Protest and Resistance in the Tourist City. Routledge, New York.

CROUCH, D. (2000): Leisure and consumption, In: Gardiner, V., Matthews, M. H. (eds.): The changing geography of the United Kingdom (3rd ed.). Routledge, London, 261–275.

CROUCH, D. (2001): Spatialities and the feeling of doing. Social & Cultural Geography, 2, 1, 61–75.

CROUCH, D. (2006): Geographies of leisure. In: Rojek, C., Shaw, S. M., & Veal, A. J. (eds.): A handbook of leisure studies. Palgrave Macmillan UK, London, 125–139.

DAL FIORE, F., MOKHTARIAN, P. L., SALOMON, I., SINGER, M. E. (2014): “Nomads at last”? A set of perspectives on how mobile technology may affect travel. Journal of Transport Geography, 41, 97–106.

DEVINE, J. A. (2017): Colonizing space and commodifying place: tourism's violent geographies. Journal of Sustainable Tourism, 25, 5, 634–650.

DUMAZEDIER, J. (1962): Vers une civilisation du loisir? Éditions du Seuil, Paris.

FIALOVÁ, D. (2012): Druhé bydlení v zázemí Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, 229–249.

- FIALOVÁ, D., VÁGNER, J. (2014): The owners of second homes as users of rural space in Czechia. *AUC Geographica*, 49, 2, 21–28.
- FLOGNFELDT, T. (2004): Second homes as a part of a new rural lifestyle in Norway. In: Hall, C. M., Müller, D. K. (eds.): *Tourism, mobility and second homes: between elite landscape and common ground*. Channel View Publications, Clevedon, 233–243.
- GABOR, D. (1964): *Inventing the future*. Knopf, New York.
- GIDDENS, A. (2003): *Důsledky modernity*. SLON, Praha.
- GLOVER, T. (2004): The „Community“ Center and the Social Construction of Citizenship, *Leisure Sciences*, 26, 1, 63–83.
- HAMPL, M. (2003): Diferenciace a zvraty regionálního vývoje Karlovarska: unikátní případ nebo obecný vzor. *Geografie*, 108, 3, 173–190.
- HARVEY, D. (1996): *Justice, nature and the geography of difference*. Blackwell, London.
- HEMINGWAY, J. L. (1999): Leisure, social capital, and democratic citizenship. *Journal of leisure Research*, 31, 2, 150–165.
- HEMINGWAY, J. L. (2006): Leisure, social capital and civic competence. *Leisure/Loisir*, 30, 2, 341–355.
- HIL, R., BESSANT, J. (1999): Spaced- out? Young people's agency, resistance and public space. *Urban Policy and Research*, 17, 1, 41–49.
- CHROMÝ, P., SKÁLA, J. (2010): Kulturněgeografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka. *Geografie*, 115, 2, 223–246.
- IBRAHIM, H. (1991): *Leisure and Society: A Comparative Approach*. Brown, Dubuque.
- INGEN, E., EIJCK, K. (2009): Leisure and Social Capital: An Analysis of Types of Company and Activities. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 31, 2, 192–206.
- INGLEHART, R. (1997): *Modernization and postmodernization: cultural, economic and political changes in 43 societies*. Princeton University Press, Princeton.
- IRA, V. (2001): Time-geography: an approach, basic concepts and applications. *Geografický časopis*, 53, 3, 231–246.
- JACOBS, J. (1965): *The Death and Life of great American Cities*. Penguin, Harmondsworth.
- KAPLAN, M. (1960): *Leisure in America: a social inquiry*. John Wiley, New York.
- LARSEN, J., URRY, J., AXHAUSEN, K. W. (2007): Networks and tourism: Mobile social life. *Annals of Tourism Research*, 34, 1, 244–262.
- LEE, R. (1964): *Religion and leisure in America: A study in four dimensions*. Abingdon Press, New York.

- LEFEBVRE, H. (1991): The production of space. Blackwell, Oxford.
- LIBROVÁ, H. (1997): Decentralizace osídlení – vize a realita: Část druhá: decentralizace v realitě České republiky. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 33, 1, 27–40.
- LUPI, T., MUSTERD S. (2006): The Suburban Community Question. Urban Studies, 43, 4, 801–817.
- MCINTYRE, N., PAVLOVICH, K. (2006): Changing places: Amenity coastal communities in transition. In: McIntyre, N., Williams, D. R., McHugh, K. E. (eds.): Multiple Dwelling and Tourism. Negotiating Place, Home and Identity. CABI, Wallingford 262–277.
- MILLER, N. P., ROBINSON, D. M. (1963): The leisure age: its challenge to recreation. Wadsworth, Belmont.
- MUSIL, J. (2002): Urbanizace českých zemí a socialismus. In: Horská, P., Maur, E., Musil, J. (eds.): Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka, Praha, 237–297
- NEULINGER, J. (1974): The psychology of leisure: Research approaches to the study of leisure. Springfield, 1, 11, 295–306.
- ONYX, J., LEONARD, R. (2010): The Conversion of Social Capital into Community Development: An Intervention in Australia's Outback. International Journal of Urban and Regional Research, 2, 381–397.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., FEŘTROVÁ, M. (2011): Sociální prostředí a kvalita života v depopulačních regionech. Sociologický časopis, 47, 4, 777–803.
- OVERVÅG, K. (2011): Second homes: migration or circulation? Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography, 65, 3, 154–164
- PAASI, A. (1986): The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. Fennia, 164, 1, 105–146
- PARKER, S. R. (1976): The Sociology of Leisure. George Allen & Unwin, London.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. (2010): A Typology of Rural Space in Czechia according to its Potential for Development. Geografie, 115, 2, 161–187.
- PILEČEK, J. (2010): Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia. Geografie, 115, 1, 64–77.
- POSPÍŠILOVÁ, L. (2012): Prostorové aspekty každodenního života. Disertační práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 60 s.
- PUTNAM, R. D. (1993): Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press, Princeton.
- PUTNAM, R. D. (2000): Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster, New York.

- RAVENSCROFT, N., GILCHRIST, P. (2009): The emergent working society of leisure. *Journal of Leisure Research*, 41, 1, 23–40.
- ROBERTS, K. (1970): *Leisure*. Prentice Hall, New York.
- ROBERTS, K. (2006): *Leisure in contemporary society*. CABI, Liverpool.
- ROJEK, C. (2010): *The labour of leisure: The culture of free time*. Sage, London.
- ROMEIß-STRACKE, F. (2003): *Abschied von der Spassgesellschaft: Freizeit und Tourismus im 21. Jahrhundert*. Büro Wilhelm, Amberg.
- SESSOMS, H. D. (1972): Recreation. In: Hormachea, M. N, Hormachea, C. R. (eds.): *Recreation in modern society*. Holbrook Press, Boston, 311–320.
- SCHULZE, G. (1992): *Die Erlebnisgesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart*, Frankfurt/New York.
- SORKIN, M. (1992): *Variations on a theme park: The new American city and the end of public space*. Hill and Wang, New York.
- SPILKOVÁ, J., RADOVÁ, L. (2011): The formation of identity in teenage mall microculture: A case study of teenagers in Czech malls. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47, 3, 565–586.
- SPRACKLEN, K. (2015): *Digital leisure, the internet and popular culture: Communities and identities in a digital age*. Springer, Palgrave Macmillan UK, London.
- STEBBINS, R. A. (2007): *Serious leisure: A perspective for our time (Vol. 95)*. Transaction Publishers, New Brunswick/London.
- SÝKORA, L. (2003): Suburbanizace a její společenské důsledky. *Sociologický časopis*, 39, 2, 217–233.
- ŠIMON, M. (2014): Exploring Counterurbanisation in a Post- Socialist Context: Case of the Czech Republic. *Sociologia ruralis*, 54, 2, 117–142.
- ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M. (2012). Spinning the web: new social contacts of Prague's suburbanites. *Cities*, 29, 5, 341–349.
- TUAN, Y. F. (1977): *Space and place: The perspective of experience*. The University of Minnesota Press, Minneapolis.
- URRY, J. (1995). *Consuming places*. Psychology Press, Hove.
- WELLMAN, B. (1979): The Community Question: The Intimate Networks of East Yorkers. *American Journal of Sociology*, 84, 5, 1201–1231.
- WELLMAN, B. (1996): Are Personal Communities Local? A Dumptarian Reconsideration. *Social Networks*, 18, 3, 347–354.
- WILLIAMS, D. R. (2002): Leisure identities, globalization, and the politics of place. *Journal of Leisure Research*, 34, 4, 351–367.

Obsah práce/Thesis Content

1. Úvod.....	1
2. Vymezení pojmu volný čas.....	6
3. Vývoj teoreticko-metodologických přístupů geografického výzkumu volného času.....	12
3.1 Sociální (re)produkce prostoru a koncept místa.....	15
3.2 Reflexe změny náhledu na místo a prostor ve výzkumu volného času.....	18
4. Od protestantské etiky ke společnosti volného času aneb význam volného času v současné společnosti.....	21
4.1 Moderní globalizovaná společnost a hledání identity.....	25
5. Význam volného času v procesu formování a reprodukce sociálního kapitálu a územních identit.....	28
5.1 Volný čas a formování územních identit.....	30
5.2 Volný čas a sociální kapitál.....	32
5.3 Vytváření vlastní identity v kontextu trávení volného času a jeho prostorové dopady.....	35
6. Představení publikací.....	39
6.1 Trávení času v Česku v kontextu postsocialismu.....	39
6.2 Trendy v trávení volného času.....	41
6.3 Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciací spolkové aktivity v Česku.....	43
6.4 Uživatelé druhého bydlení a jejich vazba na lokalitu a lokální obyvatele.....	45
6.5 Sociální sítě a vznik sociálního kapitálu v lokalitách druhého bydlení.....	47
7. Závěr.....	49
Seznam použité literatury.....	52
Publikace.....	71

1. Introduction.....	1
2. Definition of Leisure.....	6
3. Development of the Theoretical and Methodological Approaches to Geographic Research of Leisure.....	12
3.1 Social Reproduction of Space and Concept of Place.....	15
3.2 Reflexion of Changing Approaches to Space and Place in Leisure Research.....	18
4. From Protestant Ethics to the Leisure Society: The Importance of Leisure in Cont. Society.....	21
4.1 Modern Globalized Society and a Venue for Self Identity.....	25
5. The Importance of Leisure for Shaping Social Capital and Local Identity.....	28
5.1 Leisure and Local Identity Formation.....	30
5.2 Leisure and Social Capital.....	32
5.3 The Proces of Self-identification in the Context of Leisure and its Spatial Implications.....	35
6. Presentation of Publications.....	39
6.1 Time Use in Czechia in the Context of Post-socialism.....	39
6.2 Current Trends in Spending Leisure.....	41
6.3 Leisure and Social Capital: Spatial Differentiation of Voluntary Associations in Czechia.....	43
6.4 Second Home Users And their Ties to Locality and Local Inhabitants.....	45
6.5 Social Networks and Creation of Social Capital in Second Home Localities.....	47
7. Summary.....	49
References.....	52
Publications.....	71

TEREZA KŮSOVÁ

BASIC INFORMATION

Name: Tereza Kůsová

Current Positions:

- **Researcher and Ph.D. candidate**, Charles University, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development; Albertov 6, 12843 Prague 2, Czechia
- **University Teacher**, University College of Business in Prague, Department of Economics of Tourism, Spálená 76/14, 110 00, Prague 1, Czechia

E-mail: tereza.kusova@natur.cuni.cz

EDUCATION

- 2009-present: **Ph.D.**, Regional and Political Geography, Charles University
Thesis: Geographical Aspects of Leisure: The Importance of Leisure for Shaping of Social Capital and Local Identities, *Supervisor*: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.
- 2006-2009 **Master of Science**, Regional and Political Geography, Charles University
Thesis: Spending Leisure Time in Amusement Parks: Impacts on Tourism and Regional Development, *Supervisor*: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.
- 2003-2006 **Bachelor of Science**, Demography and Social Geography, Charles University
Thesis: Theme parks – Use in Tourism, Impact on the Regional Development, *Supervisor*: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

WORK EXPERIENCE

- 2011-2013: consultant/analyst, Czech-It - Institute for Strategic Studies on Tourism, o.p.s.
- 2009-2010: consultant/analyst, HOPE-E.S., Prague
- 2008-2009: analyst, Mag Consulting, s.r.o.

INTERNSHIPS/STUDY ABROAD

- 2012: Umea University, Sweden, Department of Geography and Economic History (April – June)
- 2010: CECOEDECON (NGO), Jaipur, India (July – September)
- 2007-2008: RWTH Aachen, Department of Geography, Germany, Erasmus (September – July)

TEACHING AND RESEARCH INTEREST

Leisure & Tourism Geography
Social Capital & Place Attachment
Sustainable Development of Tourism
Gender & Feminist Geography
Qualitative Methods in Human Geography

TEACHING EXPERIENCE

- Courses at Charles University: Geography of Leisure and Lifestyle: Qualitative Methods Application, Methods in Human Geography for Teachers, Introduction to Geographical Studies, Geography of Tourism
- Courses at University College of Business in Prague: Territorial Aspects of Tourism, Case Studies in Tourism, Management of Cultural Tourism and Heritage, Sustainable Tourism, Geography

RESEARCH PROJECTS:

- 2016-present **Member of Team**, Czech Science Foundation
Project Title: Spatial Mobility, Everyday Life and Personal Ties: The Case study of Women in Prague Metropolitan region, GAČR n. 16-20991S
- 2009 - 2011: **Cooperation at the Project**, Czech Science Foundation
Project Title: Recreational Function of Settlements and Municipalities in the Process of Regional Identity Formation in the Czech Republic, GAČR n. 403/09/1491
- 2007: **Member of Team**, Socio-economic and Demographic Analysis of Poděbrady Municipality, Joint Regional Operational Programme n. CES 1890/OEI/2007, Středočeský kraj
- 2007: **Member of Team**, Analysis of the Šumava National Park for the Past 15 Years, Ministry of Environment, Czech Republic

OTHER PROJECTS:

- 2012: **Member of Team**, Marketing strategy - Inbound Tourism Development Czech Republic, Domestic Tourism Development Czech Republic (CzechTourism)
- 2011: **Member of Team**, Marketing strategy - Tourism Development in Steti (Steti municipality)
- 2011: **Member of Team**, Impact and Effectiveness of the Structural Funds and EU Policies Aimed at SMEs in the Regions (Metis GmbH a European Policies Research Centre, University of Strathclyde)
- 2010: **Guarantor** for the priority axis Tourism, Evaluation of Implementation of ROP Central Moravia in the Mid-term 2007-2013 (ORC SM)
- 2010: **Junior expert**, Impact of Cohesion politics on the Quality and Value of Employment in the Czech Republic (Ministry of Local development, Czech Republic)
- 2010: **Junior expert**, Evaluation and Optimization of the System of Evaluation of Projects in Operational Programmes 2007 – 2013 (Ministry of Local development, Czech Republic)
- 2009: **Junior expert**, System of Measurement of Project Administration in 2007 – 2013 (Ministry of Local Development, Czech Republic)

Seznam publikací/ Author's publications:

KŮSOVÁ, T., ŠPAČKOVÁ, P., POSPÍŠILOVÁ, L. (2017): Rozdílné trávení času mužů a žen: Návrh studentského výzkumného projektu. Geografické rozhledy, 26, č. 3, s. 10–11.

KŮSOVÁ, T., FIALOVÁ, D., HUČÍNOVÁ, M. (2017): Sociální síť a vznik sociálního kapitálu v lokalitách druhého bydlení. Geografie, 122, č. 2, s. 236–256. (WOS)

KŮSOVÁ, T., POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P. (2016): Jak ženy a muži v Česku tráví svůj čas a co nám to říká o české společnosti? Geografické rozhledy, 26, č. 2, s. 22–23.

KŮSOVÁ, T. (2013): Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku. Geografie, 118, č. 4, s. 372–391. (WOS)

KŮSOVÁ, T. (2013): Aplikace kvalitativních metod výzkumu v cestovním ruchu - příklad Pražského hradu. 4. Mezinárodní kolokvium o cestovním ruchu. Sborník příspěvků. ESF MU, Brno, s. 58–66.

GELNÁ, T. (2012): Sportovní aktivity a veřejná podpora sportu. Geografické rozhledy, 21, č. 4, s. 26–27.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2011): Changing uses of free time in Czechia and Germany. *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*, 46, č. 2, s. 55 – 65. (Scopus)

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2011): Zábavní komplexy a jejich využití v cestovním ruchu. *Czech Hospitality and Tourism Papers – Hotelnictví, lázeňství, turismus*, Vysoká škola hotelová v Praze 8, VII, č. 13, s. 115 – 135.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2010): Ekonomické dopady zábavních komplexů na regiony. *Regionální studia*, 4, č. 1, s. 17 – 23.

GELNÁ, T. (2010): Regionální dopady zábavních komplexů. *Geografické Rozhledy*, 19, č. 4, s. 26-27.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2010): Zábavní komplexy a kultura – možnost či protiklad? Recenzovaný sborník z mezinárodní konference „Aktuální problémy cestovního ruchu – kulturní cestovní ruch“. Vysoká škola polytechnická Jihlava a FHWien

Konference/Conferences:

FIALOVÁ, D., DUMBROVSKÁ, V., KŮSOVÁ, T. (2016): Prague's Industrial Heritage as a Potential for the Visitor's Deconcentration. *Central European Conference of Historical Geographers*, Prague, Czechia 2016.

FIALOVÁ, D., ČTVERÁKOVÁ, I., ČTVRTNÍKOVÁ, A., DUMBROVSKÁ, V., KŮSOVÁ, T., VÁGNER, R. (2016): Tourism and Recreation in Historical Geography. *Central European Conference of Historical Geographers*, Prague, Czechia 2016.

FIALOVÁ, D., DUMBROVSKÁ, V., KŮSOVÁ, T. (2016): The Chances of Redistributing Tourist in the Hinterland of Prague's Historic Center. A Use of Industrial Heritage as a Potential for Repeated Visits. *RSA Annual Conference*, Graz, Austria 2016

FIALOVÁ, D., KŮSOVÁ, T. (2015): New directions in the second home research. 10th Czech-Polish-Slovak Seminarium "Changing Geographies: The Transformation of Subject and Object Orientation in Geographical Research". Litomyšl, Česko, 1. – 3. 6. 2015

FIALOVÁ, D., KŮSOVÁ, T., VÁGNER, J. (2015): Suburban areas in the southern hinterland of Prague – transformation of second home fiction. *EUGEO Budapest 2015*, 30. 8. – 2. 9. 2015.

KŮSOVÁ, T., FIALOVÁ, D., HUČÍNOVÁ, M. (2014): Sociální vazby a šíření znalostí v lokalitách druhého bydlení. *Geografie v srdci Evropy*. 23. sjezd ČGS. Praha 25. - 28. srpna 2014.

POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P., KŮSOVÁ, T. (2013): Co děláme doma? Aktivita spojené s domovem v genderové perspektivě. Brno. 7.-9.11.2013.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2013): Dobrovolní hasiči jako organizátoři společenského života českých obcí: již více než 150 let trvající tradice. *Historická geografie v digitálním světě - 9. historicko-geografická konference*, 30.1.2013, Praha.

FIALOVÁ, D., GELNÁ, T., VÁGNER, J. (2012): Vliv druhého bydlení na změny životního stylu uživatelů venkovského prostoru. Konference Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu, Masarykova česká sociologická společnost, Vysoká škola obchodní v Praze, Praha, 20. 9. 2012

GELNÁ, T. (2012): Volný čas a sociální kapitál: analýza spolkové aktivity v Česku. Výroční konference ČGS, Brno, 3. – 7. 9. 2012

FIALOVÁ, D., GELNÁ, T., VÁGNER, J. (2012): Dopady cestovního ruchu na vytváření regionální identity ve venkovských periferních oblastech Česka. Seminář Venkov 2012, RURAL, PřF UK Praha, 1.2.2012

GELNÁ, T. (2011): Zoo jako zábavní park: na příkladu pražské zoo. Konference Krása, krajina, příroda 5, Společnost pro estetiku při AV ČR v Praze, Katedra estetiky FF UK Praha, Katedra environmentálních studií FSS MU v Brně a Ústav estetiky FF JU v Českých Budějovicích, Praha, 15. 11. 2011.

GELNÁ, T. (2011): Spending Leisure in the Czech Republic. Is There a Spatial Pattern? ISA RC13 Mid-term Conference, Palermo, Italy, September 29-30/October 1, 2011

FIALOVÁ, D., GELNÁ, T. (2010): Pražské ostrovy a jejich funkční změny – minulost a současnost. Prezentace posteru. Konference Krajina města - město v krajině. Historický ústav AV ČR, KSGRR PřF UK v Praze, Praha, 20. 1. 2010.

GELNÁ, T., FIALOVÁ, D. (2010): Zábavní komplexy a kultura – možnost či protiklad? Příspěvek. Konference Aktuální problémy cestovního ruchu „Kulturní cestovní ruch“. Vysoká škola polytechnická Jihlava, Jihlava, 3. – 4. 3. 2010

FIALOVÁ, D., GELNÁ, T., NOVÁKOVÁ, A. (2009): Cestovní ruch: spása nebo zkáza? Příspěvek. 50 let geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, katedra geografie PřF UP v Olomouci, Olomouc, 10.-11. 6. 2009.

GELNÁ, T., KADLECOVÁ, V., NOVÁKOVÁ, A. (2006): Závěry studentských prací v oblasti cestovního ruchu. Prezentace posteru. Mezinárodní konference 150 let geografie na UK.